

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

[Ḥamishah Ḥumshe Torah]

‘im targum Onkelos, u-ferushe Rashi u-ve’ur ve-targum Ashkenazi

Sefer Va-yikra

Premsla, Yitshaq Itsaq ben Tsevi Hirsh

Ofenbakh, 568 [1807 oder 1808]

המדקה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-10127

הקדמת

והתנצלות כותב הבאור על ספר ויקרא

אמר

הק' נפתלי הירץ בן לא"א ע"ר כהר"ר יששכר בער וויזל

וצ"ל

כאשר

יקרה בעיני המלאכה
המפוארה שעשה ריעי
זמיודעי החכם הכולל הרבני המופלג
דך השכל ודוכר צחורת כבוד מוהר"ר
משה מדעסויא נר"ו שהעתיק את

תורת אלהינו ללשון אשכנזי המורגלת
בגלילות הללו, להועיל לאנשי
עדתינו, וענתה בי שירתי הנצבת על
דלתות המחברת הזאת, כי ברו
ספרתי תהלת המעתיק ותהלת
מלאכתו

הקדמת המבאר

ולאיו שמתי מגמת לבי, ואכתוב את
 הביאור הזה, ובהמלח'ה עלי
 השלמתיו, ונפשי בל ידעה מה
 ההצלח'ה' את דרכי אם לא:
ובכיאורי זה נשאתי עיני אל
 ארבעה ראשי בני
 ישראל שבארו את חורת אלהינו על
 דרך הפשט ועל סדר המקראות,
 שעליהן נשענו גם הרב המעתיק נר"ו
 בהעתקתו, האחד הוא ראש
 המפרשים מאור עינינו רש"י ז"ל,
 והשני הוא הנשר הגדול רשב"ם
 ז"ל ואחריהן החכם ראב"ע ז"ל,
 הרביעי הוא רבינו רמב"ן ז"ל,
 ועליהן חטוף מלתי, פעם לפרש,
 פעם להוסיף ופעם לחדש פשטים
 בהוראת השרשים ובכוונות המקראות
 וכדברי התנאים בכריית'ה' ד"כ, וביותר
 שמתי עיני על פרושי רש"י ז"ל,
 דבריו מרה נעמו, כלוזהב טהור,
 ובמקומות שהשיגרה ידי, העמדתי
 דבריו, ופרקתי מעל פרושיו מה
 שטענו עליו ראב"ע ורמב"ן ז"ל,
 ולפעמים גם נושא כליו האיש
 המופלא הרב הגדול רא"ם ז"ל חמה
 עליו, ויישבתי תמידתו. והנה
 מדברי הביאור יבין הקורא דעת הרב
 המעתיק נר"ו בהעתקתו, אל כי
 מקדושים פנה, אם לדעת רש"י ז"ל
 או לדעת זולתו מן המפרשים הנ"ל,
 אם הסכים לביאורו, או בחר לו דרך
 לעצמו, כי במקומות שלא הסכימה
 דעתו לדברנו, כתב את הישר בעיניו
 בין שני הצדדי מרובע כלשון המתחיל
 אמר

מלאכתו, על כן נדרשתי לדורשי,
 ששאלו ממני לשאת אתם כמשה
 הקדש לבאר את ספר ויקרא, כי
 אמרתו חבר אהיה לפועלי צדק,
 ואם לא נעלם ממני כי הקשו
 לשאול, כי הספר הזה מליצותיו
 עמוקים מאד, וקשה לבארו על דרך
 הפשט. לפי שמראשו ועד סופו כלו
 הלכות גדולות ושמועות רחבות שכל
 גופי תורה תלויין בהן, זה הים גדול,
 והנחלים היוצאים ממנו שוטפים על
 כל גדותיהם, ועוברים אל הכרייתות
 הרבות שבספר תורה כהנים ואל רובי
 המשניות וסוגיות התלמוד, שם
 חנינים גדולים יהלכון, כי גאו המים,
 ואיך יכנס דג קטן מדגי רקק כמוני
 במים האדירים האלה! אך שתי בה'
 אלהים מחסי הנדרש לדורשיו הוא
 יחנני, ובעצתו ינהני, ובחסדו שתיים
 יעש עמדי, האחת כל אט מדרך
 קבלת אבותינו הנאמנה, וזאת שנית
 לבל' אמוט מדרך הפשט הברור
 המתקבל על הדעת, יחדיו יהיו
 חמים אל הרוש האחד, ואם הדרך
 צר לעשות פשר דבר בין הפשט ובין
 המדרש שנראין רחוקים זו מזו,
 אמרת יש תקוה רק אם יחנני אלהים
 להבין הוראת השרשים על כורין,
 שאם נעמוד עליהן יתברר לנו שאין
 דברי המדרש אלא עומק פשט
 הכתוב, ורחוקים יעשו קרובים,
 וכמו שכתבנו בפתיחתנו לבית
 הראשון מספרנו **גן נעול** (דף א'
 ע"ב), ועל היכר הוה התפללתי.

הקדמת המבאר

אמר המחרגם, וכן נכון לעשות, כי
חלילה לשאת פנים בחורדה:
והנה כתבתי כל דבר בשם אומרו,
והלשונות הנכתבות סתם
מלבי דברחים, ילידי שכלי הדל
המדה, והשגיאה הנמצאת בהם עלי
חבוא. ובעבור שכל ביאורי
המחברת הזאת לא נעשו בעצם
וראשונה, כי אם על אודות
ההעתקה האשכנזית, לבאר על מה
יסודות החכם המעתיק נר"ו הטבעו,
לכן גם בביאור הספר הזה שכלי
הלכות, קצרנו מאוד ועזבנו אורך
הפלפול והמשא ומתן שבין דעות
מפרשי הת"כ והגמרא, ולא כתבנו
מזה רק מה שהיה הכרחי לבאר פשט
המקרא, וגם המעט שכתבנו הוא
בלשון קצרה, כי המעיינים בו אנשי
שכל והם מבינים מדעתם, ואין
שונין לחכם ואין מפרשין לחכם
ולכן גם כשהעתיקתי דברי זולתי,
לא העתיקתי לשונו ממש, שלפעמים
האריך החכם ההוא בלשונו,
וכוהר הרמב"ן ז"ל שהרחיב פשטו
באמרים צחים, ולי נאה לקצר כמו
שאמרנו, אבל כתבתי רק פרי אמרו
וחוכן דעתי, כי ספרי המפרשים הנ"ל
הם ביד כל אדם, והרוצה לבדוק
אחרי ירוש הדבר מעל ספריהם:
והמפרשים הגדולים הנ"ל אע"פ
שיש לכל אחד דרך
בפני עצמו כידוע לכל, הצד השווה
שבהן שכלם בדרך הפשט ילכו,
מדרך הדקדוק לא יסרו, ומדרך

פסקי הטעמים לא יליוו, שומעים
משפט הלשון, ונוחנים לב על סדר
המליצה, עם שאר החנאים
הצריכים לבעלי הפשט, החפצים
להבין במקרא מפורש ושום שכל,
לעמוד על עומק המונה הראשונה
שיש בכל דבור ודבור מדבורי
האלהיים האלה, וצריך לזה חכמת
לב ועומק המחשבה, ושאר ספרי
חכמי ההרות לא זכרנו בביאור זה,
אעפ"י שהם יקרים ונכבדים מאד,
כמו פי' הרב ר' יצחק אברבנאל ז"ל,
ופי' הרב ר' משה אלשיך ז"ל,
ופי' הרב ר' יצחק עראמה ז"ל
ודומיהן, אינן הולכים על דרך
הפשט הגמור, ואם דבריהם הן
ושכל טוב, ואשרי המטה און
לחכמתם ולמוסרם, הם כמו דרשות
ועניני חקירות וטעמי תורה ורמוזים
וסודות, ופי' הרב ר' ל"ב"ג ז"ל בספר
זה אעפ"י שהולך על דרך קבלת
חכמים ז"ל, כמעט אינן אלא
מעתיק דברי הברייתות וההלכות
שבתלמוד, וכן בפי' החכם ר"ע
ספורנו ז"ל ובפי' הרב החוקוני ז"ל
לא מצאתי דברים לברר על ידיהן
הוראת השרשים והמליצות, ואולם
ספרי הדרשות שחברו על התורה,
אעפ"י שגם הן מלאים דעה
ומפיקים חבונות, אין להם
עסק עם הפשט:
כי נורא המקום הזה, לבאר
אמרות ה' על דרך הפשט, כי
הם אמרות טהורות המזקקות
שבעתים

ב את
עלי
מה
:
אל
בני
על
ה
נר"ו
יש
ל
כ"ס
ל
ל
ש
שטים
אות
יותר
ז"ל
ור
מדתי
מה
ל
היש
מה
הנה
הרב
כי
ז"ל
נ"ל
דרך
זה
עניני
יק

הקדמת המבאר

וכהיות כוונתי רצויה, האמנתי כי
אדבר ירצה גם בעיני ה' גם בעיני
ישרי לב, ומה שגיתי יבינו לי
וידעוני לקף זמור, כי בהלכות
עמוקות המכשלה קרובה, והטעות
לפתח רובץ. גם אני יושב לברי,
ואין אתי בכל אלה לא רב ולא
מורה, לא חבר ולא תלמיד, ועל
העוסקים בתורה בר בכר אמרו
רו"ל שנואלין ומתטפשי. גם
מימים רבים חצי הזמן נחתו בי,
ותמורות הימים הבהילוני, ואיך
בצוק העתים אחלטה ברחבה של
תורה הצריכה דעת צלולה ולב
טהור. ועוד שגיאות מי יבין, כזה
זכה קרה לאשר היו לפני, וכזה
זכה יקרה לאשר יבוא אחרי,
ועל כל שגיאת תכסה אהבת האמת,
תאהוב לך אל אמת:

כי אהה ה' אלהים אמת, הן
אמת הפצת בטוחות, ובסתום
חכמה הודיעני, כי במחשכים
הושבתני, אין עוד נביא ולא אחנני
יודע עד מה, את מי נשאל ומי
יגיד לנו, כלנו כצאן רועינו, היינו
כחולמים, ואני בחלומי הנני עומד
על שפת הים, והים הולך וסוער
עלי, אנה ה' אל חשטפני שבלת
מים, ואל תכלעני מצולה, העמד
במרחב רגלי, ואל תצל מפי דבר
אמת עד מאד, כי אוחך קויתי כל
היום, אל ימוש כי קויד ה' אלהים
צבאות, אל יכלמו כי מבקשך
אלהי ישראל:

שבעתים, ולכן אני הקטן גם מבני
גילי, אף כי נגד שרי תורה
הראשונים שזכרנו, כאשר באתי
לבאר הספר הקשה הזה, ועלו על
דעתי פשטים חדשים לא בארום
הקדמונים הללו, אמרתי אל לבי
מה לי פה לדבר בסתומות כאלה,
או להטיף מלין על באורי אנשי
שם שלא הגעתי בחכמה לקרוביהם,
אז עמדתי מרעיד, ואומר מה
אעשה היום, אחשה או אדבר,
אם אדבר יראתי פן אבולע, ואם
אחשה יראתי פן יקרני עון, כי אמת
גם מארץ תצמח, ולפעמים גם ביד
קטני ארץ ייטיב אלהים, כאשר
החולעת הקטנה תלביש שרים
ושרות שני עם עדנים, והדבורים
תאירינה ריכלי מלך, ואולי בין
דברים רבים שכתבנו דברי אמת
צומחות ביניהן, ואם אכתידם תחת
לשוני וחטאתי לאלהים, על כן
התאמצתי וגליתני גם את דעתי
הקצרה, כי אמרתי כל לבבות
דורש ה', ולפניו גלוי כי את האמת
אנכי מבקש. ושכל חפצי לרומם
ולהודר דברי תורתנו כפשטים
נעימים, הערכים על און שומעת,
למען יכנסו הדברים בלב שומעיהם,
וירגו כבוד לה' אלהינו ולדבר
קדשו. גם לחזק קבלת אבותינו נגד
הדוברים על דבריהם עתק, להראות
שקבלתם מוכרעת מפשטי הכתובים.
גם לבאר אחת הנה ואחת הנה
אמונות ודעות טהורות, המכשירות
את הנפש לראות ה' ולעבודו.